

romke toering

thuisfront

Vertaling Janneke de Haan en
Romke Toering

Personages

Anke *mem van Meinte Huitema*

Meinte *soldaat*

Hinke *mem van Evert Sjoerdsma*

Evert *soldaat*

Harmke *mem van Rients de Hoop*

Piter *heit van Rients de Hoop*

Rients *luitenant*

De verhalen spelen zich af en worden verteld aan de keukentafel. De toeschouwer is als het ware letterlijk op visite om het verhaal aan te horen. De ouders vertellen in principe hun verhaal rechtstreeks aan de toeschouwer.

Alsof er onzichtbare interviewers in de zaal zitten. Ze gaan evenwel dikwijls zodanig in hun verhaal op, dat ze zich in dialogen verliezen.

De teksten van de zonen/soldaten zijn - behalve die van Meinte - in de scènes en via de telefoon, op groot scherm op de achterwand in verschillende situaties (thuis, dorp, onderweg in de auto, op de kazerne, in Camp Holland/Afghanistan) te zien en te beluisteren. Ze behoren niet tot de werkelijkheid van de ouders. Ze zijn ongrijpbaar groot aanwezig. Het vertellen is een totale herbeleving van wat nog niet zo lang geleden gebeurd is.

1 thuis

Scène 1

anke Hij is pas zeventien dan, Meinte. En wil soldaat worden. En ik moet tekenen. Maar ik wil dat niet... Op school kan hij goed meekomen. Na het Vmbo gaat hij naar de Havo in Drachten. Daar verknalt hij het...

meinte Daar heb ik het verknald joh.

anke Dat zeg ik.

meinte Ik kon het wel, maar vond het belangrijker om te werken. Overal een beetje onderuit komen, weet je...

anke Niet om trots op te zijn...

meinte En... ach, ik ben dan niet zo'n aardige jongen. Niet voor de leraren, althans. Feesten, dat is mijn ding!

anke Hij zakt het eerste jaar en het tweede gaat ook niet...

meinte Dat vertel ik zelf wel, ja! Het gaat hier nu even om mij.

anke Nou ja!

meinte Ja! Het tweede jaar gaat het dus weer mis.

anke En dan komt het leger in the picture.

meinte Dat wou ik vertellen, ja.

anke Mooi!

meinte Ja. En is dat nou zo erg?

anke Vind ik wel.

meinte Vond het leger vroeger al leuk. Eigenlijk altijd wel naar toe gewild, maar nooit weer over nagedacht. Het lag niet voor de hand. En er zitten niet veel militairen in de familie, hahaha... Nee toch?

anke Lach maar.

meinte Een potje grienen zeker?

anke Man! Je bent pas zeventien.

meinte Meer kan ik er ook niet van maken.

anke Nee. Maar ik moet tekenen.

meinte Zo zijn de regels.

anke Regels...

meinte Regels ja.

anke Ik kan het niet... Ik wil het niet... Ik doe het niet. Nee, ik doe het niet.

meinte Moedertje, één kruisje is voldoende.

anke Ik kan het gewoon niet.

meinte En ik snap het gewoon niet.

anke Denk je dat ik mijn fiat geef dat jij...

meinte Fiat wat? Hahaha!

anke Dat ik toestemming geef sukkel! Toestemming dat jij in een gevaarlijke situatie terecht komt... Of nog erger.

meinte Maar moedertje-lief. 't Is mijn verantwoordelijkheid. Niks meer en niks minder.

anke Moedertje-lief stuurt haar kind niet de wijde wereld in om te doden of om gedood te worden.

meinte Prima.

anke Prima? Prima?

meinte Ja, prima.

anke Wat prima?

meinte Dan wacht ik tot ik achttien ben.

Hoef jij niet te tekenen.

anke Niet te geloven...

meinte Je ziet spoken. Het valt allemaal wel wat mee.

anke Dat zal wel.

meinte Ik ga voor de uitdaging, het avontuur. Het onbekende. Dat is

het mooie van het leger. Je komt overal. Duitsland, Noorwegen,

Oostenrijk. Je ziet wat van de wereld. Mooi toch.

anke *machteloos* Waar moet ik dat kruisje zetten.

Scène 2

harmke Rients. Goh wat kon dat jochie spelen. Met niks. Appels, bladeren, takken. Wat hij op het erf maar vond. Ik speelde gewoon mee. En wat een verhalen. Allemaal verhalen. Prachtige tijd.

piter Jan heeft hier toch ook heel veel gespeeld.

harmke Veel minder. En op een heel andere manier ook. Die moest je veel meer aansporen. Rients. Hij wordt al vijftwintig.

piter Jullie waren altijd twee handen op een buik, jij en Rients. Jan is ook alweer tweeëntwintig.

harmke Beide kinderen zijn mij even lief, maar Rients en ik hebben iets speciaals. En altijd maar soldaatje spelen, hè.

piter Hij is nog maar een hele kleine jongen... is hij op zolder al als een kleine strateeg met soldaatjes en heuveltjes bezig.

harmke Moest jij ook wel eens meedoen, weet je nog.

piter Riep hij mij naar boven. Ik vlug de trap op. Moest er een heuveltje zwart worden gemaakt. Het moest even branden. Dus snel een lucifer erbij... Pssstt!!

harmke Is er een bom gevallen. Hahaha.

stilte

In groep acht schrijft hij een brief aan de commandant van de kazerne op Lauwersoog. Hij wil de kazerne ook weleens echt zien.

piter Op een tank zitten en overal doorheen rauzen, schieten.

Geweldig natuurlijk!

rients *op video* Beppe vond het geweldig dat ik soldaat wilde worden en steunde mij. Nog altijd. Jammer dat pake er niet meer is. Hij is vroeger ook soldaat geweest. In Indië. Hij vertelde er altijd prachtig over. Mijn ouders vonden het maar niks. Dat ik voor een militaire carrière koos. Mijn heit was er eigenlijk helemaal op tegen dat ik soldaat wilde worden. Maar ik heb doorgezet. En stilaan is hij bijgedraaid. Van mijn mem weet ik het eigenlijk niet. Wat ik aan het doen ben leg ik hen niet allemaal uit. Nee. Ze hoeven niet alles te weten en ze snappen het trouwens toch maar half.

hinke Evert. Hij is geen ster op school. Niet zoals de beide andere kinderen. Hij is anders, trager. Evert is mijn persoonlijk project. Een beetje een eh... 'zorgenkindje'. Ik help hem zoveel mogelijk en dat gaat prima. Ik doe er mijn best voor, dat hij naar het Vmbo in Kollum gaat. De resultaten zijn goed. Het geeft mij veel voldoening. Ja. Ik ben er trots op. Pieker me suf welke kant hij nadien op moet. En dan... zomaar ineens is daar dan de mededeling: ik wil in het leger. Ik sta perplex. Ik word gewoon duizelig. Ga zitten. Wat gebeurt er met me. Kop tussen de knieën. Het zweet breekt me uit. Nooit één tel ook maar bij stil staan. Nooit. Hij wil in het leger. Waar komt die jongen straks terecht. In welke wereld, wat voor omgeving? Heb ik hem hierom gekregen, hiervoor opgevoed!

harmke Hij wordt ouder en dan denk je dat het soldaatje spelen wel voorbij is.

piter Niet dus!

harmke Zo heeft hij het in z'n kop.

piter Dus naar open dagen. Kazernes.

harmke Steenwijk. Leeuwarden.

piter Ja en dan ook naar... eh... de...

harmke KMA. Naar Breda. Samen met Rients in de trein. Vijftien is hij.

piter En in Breda mag zij gaan winkelen, hahahaha.

harmke Hè hè wat leuk!

piter Hij wil haar niet mee hebben. Is bang dat hij de enige is met een mem bij zich. Hahaha.

harmke Jij durfde zelf niet eens.

piter Ja ja, nu weten we het wel weer.

harmke Dit is wat ik wil, zegt hij op de terugreis.

piter Ik stond absoluut niet te juichen.

harmke Ik had ook liever gezien dat hij met de jongens naar Twente was gegaan.

piter Maar ja, als hij werk doet waar hij zich goed bij voelt, dan moet je daar als ouders blij mee zijn. Hij heeft werk met verantwoordelijkheid. En dat geeft hem voldoening. Daar gaat het om.

harmke Wij staan achter de keuze van onze kinderen.

piter En dan voor de eerste maal in z'n eentje met de trein naar Breda.

harmke Brengen we hem toch even naar Leeuwarden.

piter Je denkt bij jezelf, wat moet dat jochie uit Dongeradeel, alleen met de trein naar Breda?

hinke Herfstvakantie. Hij zit boven op zijn kamer en komt maar niet naar beneden. Dus praten. Het hoge woord komt er uit: als mem niet wil dat ik het leger in ga, nou dan moet het misschien maar niet. O God, wat moet ik hiermee? Mijn hart volgen en hem tegenhouden? Nee, dat kan niet. Dat doe ik niet. Lieve jongen, zeg ik. Als jij dat per se wilt, hou ik je niet tegen. Dan moet je gaan. Het doet mij pijn, maar jij moet je gevoel volgen. Dat zeg ik en twijfel nog altijd of ik er goed aan gedaan heb. Anderhalf jaar later komt hij thuis met de mededeling: ik moet naar Uruzgan. Wát? Afghanistan. O God! Alsjeblieft... Laat het niet gebeuren! Evert naar Uruzgan. Moet dat? Kan hij niet weigeren... Ik kan letterlijk even niks meer.

evert *op video* Mem bepaalt altijd mijn hoe en wat. Mijn juf, mem en mentor. Alles tegelijk. Ik kan niet tegen haar op. Voel mij een grote sukkel. Begin te twijfelen, zeg maar. Steeds meer. Maar ik... ik moet er naartoe.

hinke Ik moet achter hem staan. Het kan niet anders. Ik moet achter hem staan. Dit zinnetje herhaal ik duizend maal. Heb ik als mem tekort geschoten? Als vredesbeweger en doopsgezinde. Dat hij dit wil.

harmke Als hij vanavond thuis komt, vraag ik hem of hij dáár nu ook naar toe moet. Afghanistan.

piter Dat weet hij niet.

harmke Dat weet hij niet. Dat weet hij niet.

piter Nee, dat weet hij niet.

harmke Dat weet ik ook wel.

piter Waarom wil je het dan weten.

harmke Ik krijg er wat van! Hij moet nu toch eens weten hoe en wat!

piter Maar Harmke! Als die jongen dat nou nog niet weet.

harmke Hij hoort het gewoon te weten. En wij tenminste. Kun je er rekening mee houden.

piter Hou nou alsjeblieft op! Hij weet het niet.

harmke Maar...

piter *schreeuwt* Hij weet het niet!!

harmke Ja maar...

piter Niks ja maar. Stil!

rients *op video* Uitgezonden! Ik heb er zin in! Op naar Afghanistan.

Camp Holland. Bij Tarin Kowt. De hoofdstad van de provincie

Uruzgan. Ik ga op het kampement werken. Ik hoef in principe de

poort niet uit. Niet op patrouille, zeg maar. Maar wat moet, dat

moet. Ik zal bij de voorlichting aan de slag en zal veel overleg met

vertegenwoordigers van de plaatselijke bevolking hebben.

stilte

Ik moet nu bepalen wat er gebeurt als ik sneuvel. Heel apart. Het

nabestaanden-formulier moet ingevuld worden. Het ligt al een

tijdje bij me in het dashboard.

Scène 3

harmke Vandaag worteltjes dacht ik zo.

piter Met een gehaktbal, prima.

harmke Jajajajaja! Zoals altijd.

piter Lekker toch!

harmke Hij wil het afscheidsfeest hier thuis houden.

piter Gezellig.

harmke We hoeven niet mee naar Eindhoven.

piter Oh.

harmke Oh? Eén van zijn vrienden brengt hem weg.

piter Als hij dat wil.

harmke Als hij dat wil... als hij dat wil... wil jij het dan niet?

piter Och ja, natuurlijk... Harmke, er gaat toch niets boven onze eigen Rooie Star. Het is en blijft een mooie smakelijke aardappel.

Ja. Irenes zijn ook goed, maar mij wat te kruimig en te zoet.

harmke Jij bent al lang blij dat je er niet heen hoeft.

piter Wat doet het er nou toe wat ik vind. Het is zijn zaak.

harmke Ja, maar we kunnen het er toch wel even over hebben!

Alles wordt tegenwoordig geregeld zonder ons.

piter Hij neemt zijn eigen beslissingen. En dat wordt tijd ook.

harmke Vreemden staan hem daar straks uit te zwaaien.

piter Stel je niet aan.

harmke Je wilt toch tot op het laatste moment bij hem zijn.

piter Het is zijn afscheid.

harmke Precies. Daarom juist. Ergens is er altijd de gedachte, dat het de laatste momenten kunnen zijn dat je hem ziet.

piter Gisteren zijn vijf Nederlanders gewond geraakt. Vuurgevecht.

Er zitten wel een stuk of zeven, acht Dongeradeelsters in Uruzgan.

harmke Ik ben er vandaag dan toch maar eens over begonnen.

piter Waarover?

harmke Wat we moeten doen.

piter Waar heb je het over?

harmke Nou, als hij sneuvelt.

piter Sneuvelt!

harmke Sneuvelt, ja!

piter En?

harmke Hij was er kort over. Hij wil de herdenkingsdienst in het Abe Lenstra stadion...

piter O ja. Natuurlijk.

harmke En hier in het dorp met militaire eer begraven worden.

piter Dat vind ik mooi.

harmke Hij heeft mij de ingevulde nabestaanden-handleiding gegeven.

stilte

piter Oké toch.

harmke Die lag al een maand voor in het dashboard.

Scène 4

meinte Ik ga naar Afghanistan.

Anke valt stil.

meinte Ik ga naar Afghanistan. Ik ga naar...

anke *probeert de tranen binnen boord te houden* Ik hoor je wel.

meinte Uitgezonden... Over vier weken. We gaan erheen om de
bevolking te helpen.

anke Ja, dat zeggen ze.

meinte Yes.

anke Dat zeggen ze allemaal.

meinte Wederopbouw!

anke Volgens mij is het daar gewoon oorlog.

2 weg

hinke 's Morgens vroeg naar Havelte. Daar nemen we afscheid. Ik vind dat ik er naar toe moet. Een stille tocht die eindigt op het kazerneterrein. Een unheimisch gevoel. Kazerne. Donker en koud. Onwennig wachten. Er wordt amper een woord gezegd. Daar is hij dan. De bus. De jongens stappen in. Eén voor één. En dan is het plotseling zover. Het gaat gebeuren, ze gaan er nu echt weg. Is dit nou afscheid nemen van een kind dat naar Uruzgan gaat? Niemand is zichzelf. Net alsof het moment je ontgaat.

anke Naar Havelte. Je kunt ook naar Eindhoven, maar wij doen het zo. Meinte lacht achter het venster van de bus. Geforceerd. Ik heb een broer verloren die ook zo geforceerd kon lachen. Dan trok hij zijn bovenlip omhoog en kwamen de tanden bloot. Een lachje waar de dood achter zat. Meinte doet dat nu ook. Ik voel buikpijn. Die niet meer over gaat.

piter De laatste zondag.

harmke Alles is deze week voor het laatst. 's Ochtends naar de kerk.

piter Dominee vertelt het mooi.

harmke Ja beslist.

piter Onder het bidden voel ik ze al komen.

harmke Dinsdag! De dag!

piter Je zit gewoon op de tijd te wachten. 's Middags vrij genomen.

Na het eten komt de vriend die hem naar Eindhoven brengt. Rients heeft de kleding waarmee hij naar Afghanistan reist aan. Harmke maakt een paar foto's. Die zet ik straks op de computer. Als we die 's morgens opstarten hebben we hem meteen op het scherm. Dat vind ik mooi. Ja hè... En dan... Wat mij betreft, smeert hij hem nou maar. Hebben we het maar gehad. Maar nee natuurlijk. Half drie is half drie.

harmke Half drie is half drie. Naar het voetballen gaat het altijd precies zo.

piter Altijd exact half zes uit de startblokken. Geen minuut eerder, geen tel later. En ja hoor, om exact half drie gaat meneer staan. Buiten nemen we afscheid van hem.

harmke Knuffelen. Kussen.

piter En we zeggen: wij staan achter je... Nooit gedacht dat het zo'n impact zou hebben...

harmke Dan nestelt Rients zich achter het stuur. Wij zwaaien. Hij zwaait, kijkt nog even om en foetsie.

piter Foetsie.

harmke Het is alsof hij op zondagavond naar de kazerne vertrekt.

piter Even later stop ik tulpenbollen in de grond. Op een mooi plekje. Als het meezit, gaan de knoppen open als Rients weer thuiskomt.

3 ver weg

Scène 1

meinte *Camp Holland* Afghanistan. Uruzgan. Prachtig land. De eerste weken hebben we het moeilijk. We zitten dan op een klein kampement ingesloten. Taliban geweren aan alle kanten. Het gaat maar net goed. Elke keer als we het kamp, de poort uitgaan, weten we dat we dat er een moment komt dat je in een hinderlaag en IED's terecht kunt komen.

Dus zijn er altijd vuurgevechten en TIC's. Je bent altijd super alert. Precies en stipt aan de afspraken houden. Zo niet, dan ben je de lul. Dat staat vast.

anke *met mobieltje aan het oor* Nou vertel eens. Druk?

meinte *in telefoon* Gewoon.

anke Hoe gewoon?

meinte We doen onze dingen.

anke Ja wij ook. Maar wat is dat dan?

meinte Wegen aanleggen.

anke Mooi.

meinte Ja. Er is veel werk gedaan. Met name zijn er waterputten geslagen.

En hoe is het thuis?

anke Gaat wel. Goed. Nou ja, beppe heeft een flinke tik gehad.

meinte Hoezo?

anke Een kleine beroerte.

meinte Och.

anke Ja. 't Is afwachten. En hoe is het met jou?

meinte Prima.

anke Oké. Geen malheur dus?

meinte Nee.

anke Mooi. Oké. Nou ja, ik heb eigenlijk ook niet veel meer te vertellen. Volgende week same time, zelfde plek dan maar.

meinte Nee. Dat lukt niet. Volgende week ben ik op patrouille. Dan bel ik niet. Als ik er weer ben, meld ik mij direct.

anke Wat gaan jullie dan doen...

meinte Verkennen en zo. Nou tot over een dag of tien dan maar en de groetjes aan iedereen.

anke Ja oké. En eh... voorzichtig hè...

meinte *op video* Sorry! Maar als ik haar wat vertel, maak ik haar ongerust. Thuis kunnen ze het absoluut niet inschatten. En áls ze het doen, is het altijd fout.

Scène 2

hinke Ze krijgen er amper iets voor elkaar. Weinig lukt. Evert mist een doel. Hij ziet het nut niet. Ik probeer bij hem de knop om te draaien. Zeg dat hij te vlug wil en meer geduld moet hebben. Als klein jochie was hij net zo. We bellen zo ongeveer alle dagen. Ik voel me een soort van maatschappelijk werker in het leger, maar dan op afstand. De wonderen zijn de wereld nog niet uit. Ik volg de situatie daar heel precies. Ik maak een plakboek met knipsels en verhalen over hoe wij het hier beleven... Dat helpt mij ook.

evert *op video, Camp Holland* Ik vind het hier gewoon niet leuk.

Sorry. Maar het is hier gewoon kut. En met de goede raad van mijn mem schiet ik ook geen flikker op.

hinke Als ik hem aan de telefoon heb... En er is iets... Kleine ergernissen, zeg maar. Dan probeer ik daar een oplossing voor te vinden... Hem via de telefoon te coachen.

Dat deed ik vroeger ook als hij op schoolkamp was.

Scène 3

harmke Piter! Stop alsjeblieft met dat gedrentel. Hou op! Ik krijg er wat van.

piter Waar is het nou voor nodig. Helemaal naar Amersfoort om een kerstgroet in te spreken. Wij bellen toch wel!

harmke Die lui doen hun best voor ons en voor de jongens en meiden daar. Ik vind dat je er gewoon aan mee moet doen.

piter Ik mis er de thuiswedstrijd van Heerenveen ook nog door. Nou ja, dan moet het maar. Zo'n verhaal doen. Niks voor mij. Het is mijn ding niet. Word er zenuwachtig van.

harmke Je probeert het maar... en anders praat ik het wel vol.

piter Dan hoef ik toch ook niet mee.

harmke Ik zeg niks meer.

rients *op video, Camp Holland* Hoi heit en mem, ik maak even een filmpje voor jullie.

In de eerst plaats is het onze taak om steun voor de missie bij de plaatselijke bevolking en de Afghaanse regering te krijgen.

Draagvlak creëren dus. Hoe bereiken wij de locals.

Dat doen wij op verschillende manieren.

Met radio, flyers, billboards, luidsprekers en natuurlijk praten wij met de plaatselijke bevolking, tenminste met vertegenwoordigers ervan. Ik ben voornamelijk bezig met de radio en het maken van flyers en billboards. Wij proberen analfabeten met kleuren en tekens het hoe en wat duidelijk te maken. Tsja, wat zal ik mijn ouders noch meer vertellen. Eerst zo maar even.

harmke Je hebt mij nog niet eens gefeliciteerd.

piter Nou, jij mij ook niet.

Ze knuffelen elkaar en feliciteren elkaar met Rients zijn verjaardag.

harmke Proost!

piter Proost!

harmke De hele nacht geen oog dicht gedaan. Piekeren, piekeren.
Vijfentwintig jaar geleden. Het harde bed in het ziekenhuis. Een
hele dag in de baan. 's Avonds een paar minuten voor negenen was
er een kleine Rients.

piter Hij belde vanmorgen om half negen.

harmke Terwijl hij aan de telefoon zat, heeft hij het cadeautje
uitgepakt. Dat hadden we afgesproken.

piter Hij had wel wat enthousiaster mogen reageren, vond ik.

harmke Ach joh... Waar heb je het over.

piter Nou, zo voelde het.

harmke Een vreemde dag, vind je ook niet. Andere jaren een huis
vol visite, een koelkast die uitpuilt en nu maar één oranjekoek.

piter Ja. *ad fundum* We nemen er één extra.

Scène 4

meinte *op video, Camp Holland/onderweg* Ik ben Genie soldaat.

Wij gaan altijd mee. Zonder Genie ga je niet weg. We rijden altijd als tweede voertuig. Wij hebben verstand van explosieven. Als ze iets niet vertrouwen, zoeken wij met mine-detectors om bommen. Stiekem kik je daar op. Vaak moeten we deuren forceren en zaken opblazen. Wij maken de weg vrij voor mens en materieel. Je krijgt er veel waardering en respect voor terug.

Anke, Meinte, telefoon

meinte Mem.

anke Meinte, hoe gaat het?

meinte Mem... Een schitterend land. Ik zal wat foto's mailen.

anke O ja, goed idee. Mooi land, dat zal wel ja. Waar zijn jullie geweest?

meinte Een klein kamp een eind verderop.

anke Hoe ging dat? Goeie reis gehad?

meinte Prima. Ja.

anke Niks gebeurd?

meinte Nee.

anke In de krant staat dat er volop gevochten wordt.

meinte Maar wel druk. Op zo'n klein kamp. En toen we weer terugkwamen, zijn we met groot gejuich ingehaald. Echt harstikke mooi. Dat doen ze altijd als je op patrouille bent geweest.

anke Jaja!

meinte Ja. Alsof je de Elfstedentocht hebt geschaatst of zo. Echt
geweldig.

Anke Goed bij jullie?

Anke Gaat z'n gangetje.

meinte En beppebeppe?

Anke Stabiel. Er moet niet nog eentje komen.

meinte Nee, dat begrijp ik.

Anke Maar merk jij nog wat van die gevechten, Meinte.

meinte Altijd wel iets natuurlijk.

Anke Niet gevaarlijk voor jullie.

meinte Niet direct.

Anke Maar er is gevaar.

meinte Indirect.

Anke De mensen vragen er naar.

meinte Jazeker.

Anke Ik ben bang en onwennig.

meinte Dat hoeft niet.

Anke Dat zeg jij, maar...

meinte Jullie weten dat ik er weer ben. Voorlopig contact zoals
afgesproken.

Anke Oké. Maar...

meinte De groetjes aan iedereen en vooral aan beppe. Met een kus.
Dat vindt die ouwe wel mooi.

Anke Ja. Ja. Wat heb je weer een haast.

meinte Hoi.

Anke Doeg!

meinte Onwennig. Ik niet. Wij niet. Hebben we geen tijd voor.
anke Ik heb het telefoonnummer gekregen van ouders die daar ook
een zoon op uitzending hebben. Ik kan ze bellen, als ik wil. Zou wel
goed voor me zijn. Maar ja, om nu meteen al te bellen, dat vind ik
wat voorbarig . Een maand later wellicht.

piter De mensen vragen allemaal naar Rients. In het dorp ook. Vind
ik mooi. Als Heerenveen morgen wint, dan kan het helemaal niet
meer kapot.

4 de zondag

Anke, Hinke, Harmke, Piter

meinte *op video, 's nachts op patrouille* Het is nacht. Ik sta op een binnenpleintje. Middenin het Taliban gebied. We staan wat te praten,

we hebben een paar goede acties gehad.

Prima. De beveiliging op het dak is in orde gemaakt. Goh, wat een avond, wat een rust. Tsjilpende geluiden. Heldere sterren. Precies als thuis.

harmke Die zondagnacht zijn we om twaalf uur thuis. Ik kijk nog even op internet.

De Telegraaf kopt: Twee Nederlanders in Afghanistan gedood. Meer niet.

Ik raak in paniek. Nee, kan niet. Als ik in paniek raak, is Piter helemaal van de kaart.

Ik struin het hele internet af om meer informatie. Vind niks.

hinke Zondagmorgen naar de kerk. Alleen. Katryn van der Sluis zit achter me. Ze klopt me op de schouder en vraagt: hoe gaat het met Evert. Nou ja, wel goed denk ik. Heb je het nieuws dan niet gehoord? Er zijn twee jongens omgekomen. ... Voel even niks meer... Het is Evert niet, want dan had ik bericht gehad. Dan was het nog niet in het nieuws geweest. Maar waar is hij? Dat weet ik niet. Hij

heeft een week geleden bericht: ik ga naar buiten, maar hij heeft niet gezegd dat hij alweer binnen is.

meinte Ik ben opgetogen over de resultaten van vandaag. We hebben een klein dorpje onderzocht en veilig gemaakt. We hebben een paar IED's onschadelijk gemaakt. Kut Tali's verstoppen ze overal. Vanmiddag heb ik een klein Afghaans meisje, zo eentje met blauwe ogen, geleerd haar schoenen te veteren.

harmke Ik heb Piter nog maar even niks verteld. Dat is beter. Om twintig voor één blijkt dat het om een twintig- en een tweeëntwintigjarige soldaat gaat.

hinke Ach nou ja... natuurlijk gaat het om anderen... Hij zal straks wel een berichtje sturen... De hele zondag helemaal niks...

Zijn vriendinnetje en haar ouders hebben ook niks gehoord.

harmke Ik lig de hele nacht wakker. Er uit, er weer in, draaien. Piter snurkt. Ik duw hem om. In de slaap heeft hij een telefoongesprek met Rients. Aardappelpraat natuurlijk. Ik wil écht met Rients spreken, horen hoe het met hem is...

meinte Het is 3.15. Twee graden onder nul, schat ik. We drinken een kop Afghaanse thee en maken plannen voor morgen. Bam! Bam! Bam! incomming. Contact. Fuck. Taliban.

Wat the fuck is dit? Wat gebeurt er. Groot kaliber. Sniper. Sniper. Sniper door de linie's gekomen. We worden beschoten met groot kaliber. Dwars door de muren heen. Ik zie niks. Ik kan niks meer.

hinke Ik heb het niet meer. Nog maar een mailtje gestuurd: kun je alsjeblieft even een teken geven! Dit moet stoppen.

piter Twee jongens gedood. Twee jongens dood. Er is een Fries bij.
Het raakt me diep.

hinke Ik had hem niet mogen laten gaan.

Ik had hem moeten tegenhouden. Waar is het in godsnaam voor nodig. Ze hebben er niks te zoeken. Dit is onwetendheid die niet te verdragen is.

meinte Man down! Man down! Omgeving scannen, ademhalen, blijf liggen. Dekking. Fuck. De jongens klappen dicht. Shock.

Kom op jongen. Volhouden. Verband, waar blijft dat verband.

Morfine. Kop erbij. Rap denken. Contact op 12.00 uur. Dit komt niet bij de Tali's vandaan, die hebben zoiets niet.

harmke Wie zijn die twee, waar komen ze precies vandaan? Na het kerkbezoek, direct alle informatie checken. Ik stuur Rients een mail.

hinke Eindelijk is er dan bericht: 'Het is vreselijk, maar ik leef nog. Ik bel zo gauw mogelijk.' De volgende dag belt hij. Ze zaten met tachtig man in een klein kamp, met maar tien laptops!

meinte *op video* Twee gewonden. Dat zeggen we in eerste instantie. Maar het zijn twee doden. Ik wil doorgaan. We moeten nog drie dagen en het gaat hartstikke goed. Ook voor de gesneuvelde jongens. Dan zijn ze niet voor niks gegaan. Maar de moraal van de meeste mannen dondert direct naar beneden. Ze willen niet verder. Dus terug naar het kamp. Rennend tussen de voertuigen met aan weerskanten rook om ons heen. Tsja, een mens maakt fouten. Kan gebeuren. Hier ook. Een bedrijfsongeval.

anke Het blijkt dat de jongen van degenen, waar ik mee kon bellen, omgekomen is.

Eén van de twee. Het voelt alsof Meinte er bij was... Ik ben er zeker van, hij was er bij.

Als Meinte belt, moet hij maar eens precies vertellen hoe het land er bij ligt.

harmke Sneuvelen door eigen vuur. Friendly fire. Er zijn geen woorden voor.

5 een steen

Lotgenoten bijeenkomst

piter Hoe lang zijn de jongens daar nou?

anke Meinte heeft er dik drie maanden opzitten.

piter Riens ook zoiets. En Evert?

hinke Ja ja. Ook zoiets.

piter Hebben ze het daar wat naar de zin.

anke Meinte is altijd vrolijk, moet ik zeggen.

piter Mooi.

harmke Riens eigenlijk ook wel.

anke Eigenlijk vind ik hem té vrolijk. Onwerkelijk bijna.

piter Waarom zouden ze het daar niet naar de zin hebben?

anke Ik kan het me bijna niet voorstellen.

piter Werk is werk.

anke Eigenlijk wil ik het niet, die vrolijkheid.

stilte

Beetje vreemd hè, nu ik mij dat hoor zeggen.

piter Beetje boel ja. Je wilt uiteindelijk toch dat je kind het naar de zin heeft.

anke Natuurlijk. Maar het is allemaal zo dubbel.

hinke Evert vindt het daar niet leuk.

piter Jammer.

hinke Dat weet ik niet. Het is er toch oorlog. Geen mens vindt dat leuk toch?

piter Oorlog is oorlog. Het is de jongens hun werk.

anke en hinke Maar daarom zijn ze er niet naartoe gegaan.

piter Zo ligt het land er nu bij. En één ding is zeker; wij kunnen er hier niets aan veranderen. Afwachten en het beste er maar van hopen. That's it.

anke Jajajaa.

stilte

Allemaal goed en wel. Maar Afghanistan is er altijd. Thuis, van huis naar het werk, op het werk, van het werk naar huis, thuis. Overal en altijd. Uruzgan. Uruzgan, Uruzgan! Het trommelt de hele dag door mij heen. Als een foute hartslag.

hinke Precies. Het is er altijd. Een machine die steeds maar doorgaat.

anke Soms zit het als een klein vogeltje op m'n schouder. Ik wil het er wegslaan. Doe een poging en het vliegt weg. Even later zit het er weer.

hinke Altijd is het bij je. Altijd is er hoogspanning. Alsof er een naaste ernstig ziek is.

stilte

Je bent aan een stuk door bang om je kind te verliezen.

piter Dat zijn ouders altijd.

hinke Maar het kan nu alle momenten van de dag gebeuren.

piter De mannen lopen niet in tien sloten tegelijk.

stilte

anke Hoe is dat bij jullie? Ik heb eigenlijk nooit echt zin in eten. Ik heb altijd het gevoel dat er een steen op mijn maag ligt.

harmke Als mem heb je het niet gemakkelijk.

piter Als heit zeker wel.

alle drie Dat is anders.

piter Jajajajaja oké oké. Maar iedereen heeft zijn slechte dagen.

stilte

anke Er zijn dagen dat ik me gewoon nergens goed op kan concentreren.

hinke Je bent dan volledig de macht over jezelf kwijt.

piter Nou nou nou nou nou!

anke 's Nachts geen oog dicht kunnen doen.

piter We moeten niet overdrijven natuurlijk.

harmke Stil nou even Piter.

anke Sinds het ongeluk met eigen vuur heb ik nog meer buikpijn. Ik verlies gewicht.

piter Dan moet je naar de dokter.

anke Niet eerder dan dat Meinte weer thuis is.

harmke Ik zou toch maar naar de huisarts gaan.

hinke 's Nachts lig ik altijd wakker. Dat is het ergste.

piter En maar piekeren, ja. Maar zoiets gebeurt nu eenmaal.

Piekeren, piekeren.

Ik liep laatst op een zaterdagnacht buiten op straat!

harmke Ja! In een pyjamajasje. Geen gezicht.

piter Toen heb ik tegen mezelf gezegd: stoppen! Ga verdorie slapen! Nu!

harmke Als er iets ergs gebeurt, is hij veel sneller van de kaart.

hinke Ik droom en ik droom en ik droom. Steeds maar weer. Ik droom dat er een hoge officier voor de deur staat. Iets verderop een soldaat met een dokterstas. Ik val flauw. Als ik bijkom, lig ik in bed. Vastgebonden. Ik schreeuw en huil. Dan komt er een hospik met medische apparatuur. Ik krijg een spuit en even later snijden ze Evert uit me. Hij staat in uniform naast het bed en lacht... Nat van het zweet word ik wakker.

pijnlijke stilte

anke Weet je, ik vind het alle dagen een crime om van het werk naar huis te rijden. Steeds denk ik dan: straks staat er een auto op de oprit. Want ze komen als er iets gebeurd is. Telefoon ben ik niet bang voor. Maar als er een onbekende auto aankomt...

piter Wij drinken op een vrijdagmorgen een kop koffie.

harmke Ja, een dag of tien voor kerst.

piter Rustige dag. We schrikken ons wezenloos. In de verte zien we een onbekende auto aankomen. We kijken elkaar aan. Zeggen niets meer.

harmke Het autootje raakt uit zicht. Maar even later is hij er weer.

piter Dan gaat de bel. We pakken elkaars hand vast. Doen de deur open... Twee jongens van defensie. Ze hebben een kerststukje voor ons.

harmke Ik heb een sticker op de auto geplakt met de tekst dat we achter de jongens in Afghanistan staan. Ik krijg daar nogal wat commentaar op!

anke Ik kan er niet tegen als er negatief over soldaten gesproken wordt.

piter En andersom krijg je complimenten van lieden die bepaald mijn vrienden niet zijn.

anke Het is aandoenlijk hoe mensen in het dorp meeleven. Vaak degenen waar je het niet van verwacht.

6 moeders en zonen

Scène 1

Anke, Meinte, telefoon

meinte Mem.

anke Meinte, wat is er nu precies gebeurd?

meinte Ik was er bij.

anke Je hebt mazzel gehad, hè!

meinte Hoe weet je dat. Ja.

anke Ik voelde het.

meinte Drie meter bij mij vandaan. Het raakte m'n maat. Gelijk dood. Mazzel gehad, ja.

anke Vreselijk.

meinte Ja. Maar we moeten verder.

anke Is het altijd zo gevaarlijk?

meinte Het is altijd spannend, ja. Meer kan ik er niet over zeggen.

anke Waarom niet.

meinte Mag niet. Geloof me nou maar!

anke Maar hoe kunnen jullie nou door eigen mensen beschoten worden?

meinte Wordt onderzocht.

anke Mag je ook niks over zeggen?

meinte Zoiets ja.

anke En daarna. Wat gebeurde er toen?

meinte Wij zijn de volgende dag weer naar het kamp teruggegaan.

Een groot percentage was erg van de kaart en wilde niet verder. En dan gaan we dus niet verder.

anke Dat is logisch.

meinte Het ging hartstikke goed, we maakten geweldige vorderingen.

anke Je gaat dan toch niet door?

meinte Ik heb daar een andere mening over.

anke Hoe dan.

meinte Een paar dagen langer, en het hele gebied was uitgekamd en Taliban vrij. We hadden moeten doorzetten. Verdomme.

anke Nou nou.

meinte Je weet dat zoiets kan gebeuren!

Maar het betekent niet dat de plannen gewijzigd moeten worden als er doden vallen. Het slaat werkelijk nergens op.

anke Maar Meinte!!

meinte Als ik in zo'n situatie het loodje leg, moeten ze doorgaan.

De jongens zijn niet voor niks gegaan.

anke Hoe bedoel je?

meinte Ik bel volgende week weer.

anke Meinte?

Scène 2

De maaltijd van de lotgenoten

rients *op video* Tsja, altijd heel erg als zoiets gebeurt. Terwijl het hier een hele tijd relatief rustig was. De familie wordt altijd als eerste ingelicht en daarna gaan dergelijke berichten de media in. De marechaussee is in opdracht van justitie een onderzoek begonnen naar de gebeurtenissen. Maar even iets anders. Ik heb op internet een paar huizen opgezocht, die in de buurt van Leeuwarden staan. Zit vast iets bij.

piter Ik heb vanmiddag Riens z'n auto een wasbeurt gegeven. Een eindje wezen tuffen. Rijdt mooi. Donders goed. Eigenlijk veel prettiger dan m'n eigen bestelwagen. Onderweg dacht ik, de tijd gaat eigenlijk mooi snel. Driekwart is alweer voorbij. Het wordt gewoon. Er is ook niet zoveel onwennigheid meer. We kunnen bijna gaan aftellen.

hinke U wel.

piter U toch ook zeker.

hinke Jazeker, jazeker.

piter Die jongen van jou hoeft toch niet langer.

hinke Nee, maar het is wel anders.

piter Hoezo?

hinke Jullie hebben het veel gemakkelijker.

piter Hoe bedoel je?

hinke Jullie zoon hoeft nooit naar buiten.

piter Buiten, buiten, buiten? Mens waar heb je het over!

hinke De poort uit.

piter Als het moet, moet Rients ook.

hinke Maar onder normale omstandigheden is het voor jullie veel minder spannend. De mijne heeft het veel moeilijker.

piter Kom nou! Het moet niet gekker worden, zeg. U praat alsof wij er iets aan kunnen doen dat hij daar zit. Is het onze schuld soms dat hij het er niet naar de zin heeft!? Hij heeft het toch zelf gewild. Dan had u hem moeten tegen houden...

hinke Dat had wellicht gemoeten ja.

harmke Ander onderwerp

anke Ja!

harmke Het eerste kievietsei is gevonden. Vroeg trouwens...

stilte

anke Tijdens m'n werk doe ik m'n best om alles gewoon te laten lijken. Maar een oude man die ik op een morgen help, wil weten hoe en wat. Wat is er met u, zuster?

U bent veel stiller en ik mis de laatste tijd de lol en het plezier. Het zal wel van het treurige weer komen. Onzin. Er is iets met u. Ik zie het aan uw ogen, zuster. De twinkeling is foetsie. Wij spreken op het werk nooit over privé zaken, maar nu kan ik er niet omheen. Ik heb een zoon in Afghanistan. Och. Ja. De oudste. Och. Ik voel altijd meteen als er iets met hem is. Hij heeft daar een vriend verloren. Door dat eigen vuur laatst. Friendly fire. De oude man is

aangedaan. In stilte regel ik de medicijnen. Doe wat altijd gedaan wordt. Zomaar ineens klinkt er een harde vloek.

Wat is er? Niks. Lange stilte. Een kop koffie. Ze liggen er met duizenden, zegt hij. En waar was het goed voor. Wat bedoelt u? Mijn vrienden. Ik ben in Indië geweest. Ruim zestig jaar geleden. Als soldaat. Maar dat weten jullie amper. Politionele acties. Ja. Drie jaar. En mijn mem was even bezorgd om mij als u om uw zoon. U mailt en belt elke week. Mijn mem moest het eens in de twee maanden met een brief doen. Ik heb groot respect voor de jongens in Afghanistan. Ja. Maar als ik aan al die gesneuvelde jongens in Indië denk... Ik kan er niet tegen dat de gesneuvelde soldaten vandaag de dag zoveel aandacht krijgen. Ik heb altijd het gevoel gehad, wat doen we hier. In andermans land. En je moet schieten, want anders ga je er zelf aan. In ons land zijn de mensen niet meer gewend om te vechten!

Dat onze soldaten in een oorlog zitten, daar kunnen jullie, de generatie van na de oorlog al helemaal niet mee omgaan.

Sneuvelen komt niet meer in het woordenboek voor.

hinke Dat is precies goed. Dat hebben we in elk geval maar voor elkaar gekregen.

anke Het wordt niet geaccepteerd, zegt hij... Het is net of de dood niet meer bij het leven hoort. Oorlog, schieten, sneuvelen hoorde een tijd niet meer in onze beschaving.

hinke Wij hebben ervoor gestreden dat onze beschaving er zonder kan.

anke Maar dat verandert weer. Wat ik je zeg. Het is weer terug. Kijk
maar om je heen.

hinke Vind je dat? Dat oorlog in onze beschaving hoort.

anke Nee. Natuurlijk niet. Dat vindt die oude man.

hinke Nou ja, jij zegt het.

anke Ach ik weet het niet. Misschien ook wel. Het kantelt in mijn
kop.

piter Wij zijn de strijd en het vechten ontgroeid.

hinke En terecht. We hebben er niets te zoeken. Precies zoals die
oude man zegt.

piter Soldaten voelen niet veel respect voor hun inzet en vechten.

hinke Sorry. Dat heb ik ook niet.

piter Van het doodgaan van soldaten raken we volkomen
ondersteboven. Krijgen er een enorm schuldgevoel van.

hinke Precies. Dus...

piter En we weten niet wat we moeten doen om het weer goed te
maken. En dat kan natuurlijk ook niet. Dood is dood.

hinke Hou op, man! Dood is dood. Het gaat toch om het leven.

piter Ze vechten daar voor ons leven.

stilte/eten

hinke Ik weet niet hoe het er daar aan toe gaat, waar hij precies is
en wat hij doet. Ik heb er absoluut geen zicht meer op.

piter Denkt u dat wij dat wel hebben.

hinke Ze moeten er maar voor zorgen dat ze snel met het hele stel
weer naar huis komen. Ik hoor niks meer. Eerst kreeg ik veel
informatie van hem. En nu het nodig is, amper iets en ik vind...

piter Vrouwen willen altijd alles weten. Maar Dát-kán-níet!
hinke Laat mij even uitpraten! Ik word er harstikke gek van.

Gewoon maar afwachten.

piter Dat moeten we allemaal!

hinke Daar word je toch kierewiet van. Alleen maar afwachten. Ze hebben er niks te zoeken.

harmke Kun je dan niet proberen het een beetje te accepteren.

hinke Ik probeer het wel, maar dat lukt niet. Laatst zei hij: ik ga de poort uit. Doeg. En dat is dan alles. Ik ga de poort uit. Ja wat is dat dan. Is hij er dan 's avonds weer?

piter Nee natuurlijk niet, dan is hij gewoon op patrouille.

hinke Ja, dat zegt u nu wel, maar dat weten wij op dat moment niet. Binnen en buiten, verder gaat ons verstand niet.

stilte

Het gaat niet goed met hem.

anke Is er wat gebeurd?

hinke Zo voelt het. Hij doet stug, kreunt en zucht, zegt niks. Het voelt alsof alles op scherp komt te staan. Ben ik binnen of ben ik buiten.

piter Maar die jongens hebben er toch met het volle verstand zelf voor gekozen!

anke en hinke Maar wij niet.

piter Dat snap ik. Maar daar gaat het niet om!

hinke Daar gaat het wel om! Daar gaat het in elk geval ook om. Ik voel me een machteloze toeschouwer langs de zijlijn, die op spannende momenten de handen voor de ogen doet.

piter En wij staan in onze handen te klappen zeker.

hinke Dat denk ik ja.

piter Natuurlijk denkt u dat.

hinke Is het dan niet zo?

piter Het staat mij vrij om er trots op te zijn dat mijn zoon daar zijn werk doet. Het is jammer en vreselijk eigenlijk dat u niet trots op uw zoon bent.

hinke Ik vind het vreselijk dat hij er aan mee doet. Ik vind het vreselijk dat hij soldaat is geworden. Maar als dat zijn keus is, dan is dat zo. Maar ik ben er principieel op tegen dat ons leger daar is. En ik ben net zo trots op mijn zoon als u op de uwe. Maar niet omdat hij daar is. Ik ben trots omdat hij er met zijn mogelijkheden uithaalt wat er in zit. Als mens die toevallig soldaat is. Zo voel ik dat.

evert *op video, Camp Holland* Het schietincident. Ik weet het niet. Wat moet ik er over zeggen. Friendly fire. Eigen vuur. Ik... ik... ik weet het niet. Een bedrijfsongeval. Kan gebeuren. Makkelijk gezegd. Ja. Maar goed, ik moet verder. De knop moet om, zeg maar. Het zit mij in de weg. Alles. Het schietincident. Nooit even alleen kunnen zijn. Mijn ouders die het er zo moeilijk mee hebben, dat ik hier ben. Het zit mij in de weg en het is er altijd. Mijn mem zegt het niet. Maar ik voel het, dat ze bang en ongerust is, zeg maar. Ze probeert zich groot te houden, maar dat lukt voor geen meter. Misschien moet ik een tijdje geen contact met haar hebben.

piter Je kunt zeggen wat je wilt. Maar er is verschil tussen Rooie Star en Red star.

hinke Hoe dan.

piter Heeft veel meer smaak, de Rooie Star.

hinke Vind ik niet.

piter Er moet zout over.

hinke Nou en?

piter Heeft jouw groenteman geen Rooie meer?

hinke Nee en je betaalt je er blauw aan.

piter Kwaliteit moet betaald worden. Ook geen Eigenheimers?

hinke Nee, behalve dat hier een hele grote voor me zit. Man houdt nou eens op met dat geklets over die aardappels.

piter Dat bepaal ik zelf!

hinke 't Is zo'n gezeur, zo onbelangrijk!

harmke Piter!

piter Gezeur?

hinke Ja.

harmke Piter houd je stil met dat eeuwige geklets over aardappels!

piter Begin jij ook nog! Ik zeur hier verdomme zoals ik zelf wil. En ik zeur nog even door! Ik denk, dat die Evert van jou er zo beroerd aan toe is, omdat jij er niet achter staat. En zo zit het. En dan nog dit. Hoe kan iemand die zich daar voor de volle honderd procent moet geven, goed functioneren als het thuisfront niet meewerkt. En elk moment wanneer de jongen het niet ziet zitten, aangrijpt.

hinke Wat aangrijpt?

piter U grijpt die momenten aan, omdat die rechtvaardigen dat u er op tegen bent.

anke Dus, het eerste kievietsei is gevonden.

harmke Ja, en vroeg trouwens.

piter Anke. Beeld jij je nu eens in dat je bij een patiënt bent en er komt iemand binnen die meldt dat het niks uitmaakt wat jij doet. En bij de volgende herhaalt zich dat en nog eens en nog eens. Wat gebeurt er dan met je.

hinke Nog wat?

piter Ja. Waarom is er geen rivella.

harmke Piter hou op!

piter Ik heb er om gevraagd. En afgesproken is afgesproken. Deze wereld gaat naar de verdoemenis omdat mensen zich niet aan de afspraken houden.

stilte

hinke U had daar in de plaats van uw zoon naar toe moeten gaan.

piter Tsjonge jonge jonge!

hinke Ja. Om aardappels te planten. Ouwe Rooie. Die moeten met de hand geplant en gezocht worden, toch? Nou ze doen daar in Uruzgan niet anders. Alles nog met de hand. Bommen en Borgers. Bent u helemaal op uw plek. Even terug naar vroeger tijden.

piter Onzinpraat!

hinke Wat de boer niet kent dat vreet hij niet en als hij de dorpstoren niet meer ziet, is hij al onwennig.

piter Wat een kutwrijf!

Ineens komt Hinke overeind, loopt ze naar Piter toe en geeft ze hem een klap voor z'n kop.

anke Zijn jullie nou helemaal gek geworden.

piter Ze moet haar handen thuis houden.

hinke Ik laat mij hier niet uitschelden.

piter Je hebt mij niet te slaan. Doopsgezinde trut.

hinke Ik hoef mij niet...

anke Stil!

hinke Maar ik laat mij niet...

anke Stil!

harmke Piter!

piter Het is...

harmke Piter ophouden! Gebruik alsjeblieft je verstand. Zitten nu!

Zit!

piter Commandeer de hond en blaf zelf.

harmke Woef, woef! Zitten!

7 bloemen en ballonnen

evert *op video* Het is bijna zover. Bijna. Back home, zeg maar. Yes. Maar... ik zag er tegenop om er naar Afghanistan te gaan, maar ik zie er nog meer tegenop om weer naar huis te gaan. Totaal geen zin. Even geen behoefte aan de aandacht van mijn mem. Even geen verwennerij, geen correctie. leuw!! Ik gruwel ervan. Ik ben er klaar mee. Eindhoven... Bloemen en ballonnen... Bah! Kouwe rillingen krijg ik ervan.

hinke Met z'n allen naar Eindhoven om hem op te halen. Natuurlijk bloemen en ballonnen gekocht. Een geweldige sfeer op het vliegveld. We zijn allemaal tegelijk jarig. Dan zijn ze er! Iedereen staat bij de ingang met spandoeken en zo. En dan komen ze. Eén voor één, soms met z'n tweeën. Je hoort het roepen van namen en het juichen. Prachtig! Geweldig om mee te maken.

anke Meinte komt aan. Het is enorm druk.

Ik blijf bij Marije, zijn vriendin. Daar gaat hij toch als eerste naar toe. Plotseling gaat iedereen via de trappen naar beneden. Wij hebben niet in de gaten dat ze daar beneden binnen komen.

piter Eindhoven Airport. Stress. Elke vijf minuten op het horloge kijken. Naar de wc.

In de rij wachten. Gatver. Dat ook nog.

Wat rondlopen. Het eerste vliegtuig is al aangekomen. Ik bekijk de mensen om me heen. Zijn er ook bekenden bij. Nee dus.

hinke Wachten, wachten, wachten... Velen komen aan, maar geen Evert. Heb ik hem gemist? Je zag niet alles. Daar komen de laatsten. Ik heb zoiets van: Hè! Nee toch!

Wat is dit nu weer? *sms-geluid telefoon* Berichtje van Evert.

Waaat? Wat is er nou?!

‘Ik kom wel thuis. Gr. E.’ Verwacht dat er een blijde jongen komt aanlopen... Wil je hem in je armen sluiten... Ik kom wel thuis. Gr. E.!

Wat heb ik in godsnaam fout gedaan?!

piter En ja hoor eindelijk, een kwartier later dan gepland, daalt er een vliegtuig dat even later met een blauwe vlag onze kant opdraait.

harmke Je ziet het deurtje opengaan. In de verte. Wij naar beneden. Achter het lint wachten. Z’n vrienden zijn er allemaal. En wat duurt het dan nog lang voordat we de jongens weer zien.

piter Ik kan mij niet langer goedhouden.

Ik wou niet janken, maar ik hou het niet.

De spanning van vier en een halve maand loopt er uit.

harmke Ineens is hij er dan, Rients. Ontspannen als altijd. En bruin! Het lijkt wel of hij veertien dagen op vakantie is geweest. Hij ziet ons vrij snel en neemt direct de touwtjes in handen. Kussen, knuffelen, huilen. Het eerste wat hij wil weten, of we zijn auto en kleren hebben meegenomen.

harmke en piter Jaaaha!!

piter En dan staat hij voor me. En... alsof hij geboren wordt.

Hetzelfde gevoel. Vreemd toch.

anke Allemaal stappen ze één voor één naar binnen. En Marije is een jong meisje, die wringt zich dus tussen de mensen door. Ik durf niet. Ik sta daar met al die mensen voor mij. Kan niet verder. Word finaal geblokkeerd. En ik kan niet bij Meinte komen. En iedereen heeft hem al vast en zo. Ik ben de laatste... en achteraf... het moest zo zijn...

Omarming Anke en Meinte. Lang. Los. Kijken elkaar aan
meinte Mem.

anke Lieve, lieve jongen! Even ben je voor mij alleen.

meinte Oké.

anke Net alsof alles opnieuw begint. Alsof je opnieuw geboren wordt. Zo voelt het.

evert Ik wil op mezelf. Een huis, niet te ver van de kazerne. En dan... Het leger heb ik wel gehad. Dat is wonderlijk genoeg ook verbonden met m'n mem. Op een negatieve manier. Ik moet haar kwijt. En krijg ik haar later op een andere manier weer terug...

Probeer het een plek te geven, zegt de psychologe. Daar ga ik voor. En toch is er wat in me dat zegt dat ik er weer naartoe moet.

Revanche of zo, zeg maar.

hinke Ik hoop dat hij niet weer naar Afghanistan hoeft. Maar dat is niet zeker.

evert *op video* Mijn pake zegt dat ik m'n eigen gevoel moet volgen en doen wat ik zelf wil. Met hem praten helpt mij bij m'n gepieker. Ik word er zeker van of zo.

hinke God nog aan toe, waar is het allemaal goed voor geweest...

evert Ik wil mij eerst gaan revancheren. Voor mijn slechte missie. Ik ga in elk geval nog een keer naar Uruzgan. Mijn mem zal het niet leuk vinden, maar ik ga. Met alle respect voor haar principes. Ik ga er naartoe om mijn zelfrespect weer terug te krijgen. Daarna zie ik wel.

8 weer thuis

Scène 1

harmke Piter?

piter Ja.

harmke Driekwart jaar stress. Even pauze. En nu weer opnieuw.

piter Hoezo nu weer?

harmke Beide jongens het huis uit en op zichzelf. En wij ook weer.

piter Wat wij ook weer!

harmke Nou, op onszelf. Zonder het wakend oog van de jongens.

piter Onzin!

harmke Zeg jij dan maar hoe het verder moet.

piter Nou gewoon.

harmke Gewoon, gewoon, gewoon. Bij jou is alles altijd maar
gewoon.

piter Is het dan niet zo?

harmke Natuurlijk Piter is dat zo.

piter Nou dan.

stilte

harmke Ik mis mijn gezinnetje, Piter. En dat vind ik niet gewoon. Ik heb nu al heimwee. En het is nog niet eens zover. Als een berg zie ik er tegen op. Zonder de beide jongens. Zonder Rients.

piter Mevrouw wordt bedankt. Zo loopt het verdorie nou eenmaal.

En ja, dat is gewoon.

En jij houdt er eentje over. Mij.

harmke Ja. Jij.

Scène 2

meinte Terug. Weer thuis. Leeg. Gat. Zwart. Blij willen zijn, maar niet kunnen.

Dichter bij huis, het was net alsof er iets bevroor, alsof er iets bevroor in mij.

Dat moet eerst weer ontdooien.

anke Goed geslapen?

meinte Wat onrustig.

anke Gezellig toch gisteren?

meinte Mm. Mm. Ik schrok van beppe.

anke Ze heeft een forse klap gehad.

meinte Het meeste ontgaat haar nu. Jammer.

anke Maar er is redelijk met haar te communiceren.

meinte We zijn er beiden nog jochie, zei ze.

anke Jij was wat afwezig. Niet zo uitbundig.

meinte Ik vind het prachtig dat ik hier weer ben... en ik ben hartstikke blij dat ik jullie allemaal weer zie. Maar...

anke Ik ben zo blij dat je er weer bent. De wereld lacht weer. Ik voel weer ruimte in mijzelf. Sinds je de bus instapte, heb ik last van mijn maag. Dat is de afgelopen week bijna helemaal verdwenen.

foto's bekijken

meinte Ik heb een paar keer mazzel gehad... Kijk, hier sta ik tussen twee Afghanen. Sta wat met de mannen te ouwehoeren. Een paar

tellen later, nadat de foto is genomen, wordt er met scherp geschoten. Gewoon mazzel gehad. De rechter man schieten ze dwars door z'n kop. Mij hadden ze in het vizier. Maar weet je, die Afghanen kunnen niet schieten...

anke Dus wij hebben ons niet te veel ongerust gemaakt.

meinte Waarschijnlijk niet nee.

anke God wat hebben jullie daar wat beleefd. Ik voel me een heel klein broekie.

meinte Plenty kerels die daar om hun mem roepen.

anke Jij ook wel eens.

meinte Och... Op een zeker moment ben je ook niet meer bang voor de dood. Je leeft er zo dicht op.

anke En nu?

meinte En nu ik hier weer ben... tsja... ach laat maar...

Scène 3

Anke, Hinke

anke Evert op zichzelf. Prima! Hartstikke goed!

hinke Ja.

anke Leuk toch?

hinke Ja-a.

anke Geweldig, vind ik.

hinke Hij moet het maar weten.

anke Dat lijkt mij wel zo handig ja.

hinke Ja.

anke Dat hij weet wat hij wil, bedoel ik. Hij gaat nu naar de
beveiliging?

hinke Nee!

anke Oh? Maar dat was toch de bedoeling?

hinke Jahaa.

anke Waarom niet.

hinke Weet ik niet.

anke Jeetjemina! Hinke! Dat weet je toch wel!

hinke Neehee.

anke Vreemd.

hinke Dan zou ik het je toch wel vertellen.

anke Mm.

stilte

hinke Hij wil geen contact meer.

anke Here God nog aan toe!

hinke Precies. Niet eerder dan dat hij er behoefte aan heeft.

Gatver. Kut kut kut!! Godverdomme!

anke Hee hallo!!

anke Hoe kan zoiets nou.

hinke *trekt schouders op*

anke Waarom?

hinke Ja waarom, waarom, waarom! Als jij het weet, weet ik het ook. Ik begrijp er niets van. Waar heb ik dit aan verdiend? Hè? En meneer heeft weer een contract getekend. Zomaar. Overleg: ho maar!

anke Contract?

hinke Hij gaat er weer heen. Naar Uruzgan. Afghanistan. Azië. Ver weg. Andere kant van de wereld. Snap je? Nog een keer.

anke Oh.

hinke Ja, oh.

stilte

hinke *kwaad en opstandig* Godverdomme!

Ik wil niet vloeken, maar ik doe het godverdomme wel. Vreselijk. Ik snap het niet. Ik heb hem toch overal en altijd mee geholpen. Met van alles en nog wat! Opnieuw getekend. Zonder iets te zeggen. Een rotstreek! Zeg jij eens wat!

anke Tsja.

hinke Tsjaaa! Tsja, tsja, tsja, tsja, tsja, tsja, tsjaaa!! De sukkel heeft immers amper in de gaten dat hij zijn ongeluk tegemoet

gaat. Belachelijk. Meneer heeft aangegeven dat hij voorlopig geen contact wil. In elk geval niet zolang hij daar zit. En hij maakt zelf wel duidelijk wanneer hij er weer aan toe is.

De ellendeling. Hij redt zich er maar mee.

De sukkel. De loser.

hinke Wat gaat Meinte nou doen?

anke Tsja? Dat weet ik niet.

hinke Ik snap het niet. Verschrikkelijk. Wat een mormel! Stank voor dank. Weer een half jaar paniek. Weer maanden buikpijn.

Scène 4

rients *op video* Prima tijd gehad. Ik heb het gevoel dat ik er lekker aan het werk ben geweest en ook dat ik er goed werk gedaan heb. Maar het is nog lang niet af. Ik had er graag nog een keer naartoe gegaan. Maar de baas heeft andere plannen met mij. Het zij zo. Eerst weer naar de Peel en dan later wat meer naar het Noorden. Ik vind het prima. Ik ben trouwens heel content met het huis dat ik heb gekocht. Nog wat meubels en ik heb mijn eigen plekje. Ik zie het daar wel zitten.

piter Een mooi huis hoor. Ja, prachtig!

harmke Tsjongejonge.

piter Precies wat voor Rients.

harmke Mooi.

stilte

Dit is dus loslaten. Dit is het dus.

piter Als ze de was zelf regelen, is het gedaan, denk ik.

harmke Denk ik. Goh! Wat kun jij denken.

piter Ja wat wil je nu eigenlijk.

harmke Niks.

piter Zeur dan ook niet langer en ga anders samen met Rients naar Leeuwarden.

Kruip maar bij hem in. Ik red me wel.

stilte

Hij gaat volgende week weer mee naar Heerenveen.

harmke Dat is dan maar mooi.

piter Harmke jij bent in één woord: stront-
vervelend.

harmke Ik hoor immers nooit meer wat.

Hij zegt geen boe of ba.

piter Militair eigen.

harmke En jij ook niet.

piter Hij heeft wel wat anders aan zijn hoofd.

harmke Loslaten of kwijtraken. Wat is het verschil. Wij zijn hem
kwijt.

piter Alsof hij er niet meer is?

harmke Zo voelt het.

piter Mens, dat joch is niet dood! Hij leeft! En hij leeft zoals hij dat
wil. Jij bent nog ingewikkelder dan die mem van Evert. Zo loopt
het nu eenmaal.

harmke Ja, het loopt nu eenmaal altijd zoals het loopt. Gatver.
Alsof je niks anders kunt zeggen.

piter Omdat ik er helemaal niets van begrijp?

harmke Een kind dat altijd alles vertelde, die mijn vertrouweling
was en die nu nooit meer wat zegt!! Ik mis hem gewoon! Gewoon
ja! Ik weet niet wat ik er mee moet. Ik wil blij zijn, maar er zit iets
voor.

stilte

piter Is Riens vanavond met z'n maten op stap?

harmke Ja. Leeuwarden. Doelensteeg hè.

Vast adres.

piter Juist, ja. Jij bent al wel weer goed op de hoogte.

harmke Hij hoeft trouwens niet weer naar Afghanistan.

piter Dat zei hij ja.

harmke Een tegenvaller. Ik had met hem te doen. Jammer voor hem!

piter Ja dat is zo. Jammer. Maar niet voor ons.

harmke Nee, dat is zo. Niet voor ons.

stilte

De tulpen zijn trouwens ook bijna uit.

piter Mooi.

Scène 5

Anke, Meinte

meinte Wat een vreselijke klootzak.

anke Wat is er?

meinte Sjoerd zou hier om drie uur zijn.

Hij smst dat hij een half uur later komt.

anke Nou, mooi dat hij even een berichtje stuurt.

meinte Het hele schema in de war.

anke Kan gebeuren!

meinte Kan gebeuren, kan gebeuren! Kan niet. Mag niet. Dat mag gewoon niet. Vreselijk dat mensen hun afspraken niet nakomen.

anke Waar heb je het over!

meinte Niet op tijd zijn! Van alles en nog wat vergeten. Alles loopt hier mis. Dat is hier altijd zo. Lala en blabla.

anke Meinte alsjeblieft!

meinte Ik krijg er wat van. Dit kan gewoon niet. Alles moet precies kloppen.

Godverdomme!!!

anke *ander geluid, echt boos, pakt door* Vloek niet zo! Doe alsjeblieft niet zo idioot! Sjoerd zal er hier niet eerder door zijn.

meinte Ja maar...

anke Stil! Kalm wat, ja! Je bent hier thuis. Hoe jullie het daarginder doen, moet je zelf weten, maar hier thuis hou je je

fatsoen, begrepen. Eergisteren deed je ook al zo raar tegen Marije, toen zij haar portemonnee was vergeten!

meinte *huilt*

anke Wat is er?

meinte Ik mis het. Het land, de mensen, het kampement, de discipline. Alles.

Ik mis mijn vrienden, de jongens. Het contact dat je daar met elkaar hebt.

anke Hoe dan?

meinte Jongens onder elkaar...

anke Mm mm.

meinte Eerst stoer natuurlijk...

anke Natuurlijk.

meinte Je staat met elkaar op wacht, twee, drie uren, midden in de nacht, zoveel graden onder nul, een kop koffie en dan begin je te praten...

anke Ja?

meinte Op een gegeven moment heb je het dan over diepere zaken. Dat gaat heel ver...

anke Ja?

meinte Doen wij ook wel. Maar dat is anders.

stilte

Anke knuffelt Meinte. Beiden meer dan aangedaan.

meinte Ik heb het hier heel goed gehad. Thuis. Hartstikke mooi. Maar nu... ik moet wat anders...

anke Heel bijzonder. Het was heel bijzonder toen je daar was.

fluistert hem in het oor Ik laat je gaan. M'n mooiste vogeltje. Het deurtje van het kooitje staat al open.

Op naar de luitenant. Morgen.

Thuisfront ging op vrijdag 13 februari 2015 in première in het
gebouw van Tryater in
Leeuwarden

Spel: Lourens van den Akker, Thijs Feenstra, Nynke Heeg, Lysbeth
Welling, Lianne Zandstra

Spel op video: Romke Gabe Draaijer en Raymond Muller

Regie: Sylvia Andringa

Vertaling: Janneke de Haan en Romke Toering

www.tryater.nl

*De Friese titel van *Thuisfront* is *Thúsfront* en is in het Fries ook binnen deze reeks uitgegeven (#307)

Romke Toering (1947) geboren in Easterlittens, Fryslân, werkt sinds 1970 in de Friese theaterwereld. Als autodidact regisseert hij de eerste jaren uitsluitend amateurtoneel. Daarna is hij van 1977-2007 als speler, regisseur (o.a *De kontrabas*, 1985), schrijver en vertaler verbonden aan het toneelgezelschap Tryater. In dezelfde periode (1975-2006) regisseert hij een dertigtal openluchtvoorstellingen in Jorwert, waaronder de musicals *My fair lady* (1993), *Anatevka* (1995) en *Cabaret* (2005). Hij schrijft cabarettteksten en maakt tevens een aantal scenaró's. Na 2007 is Toering als ZZP-er vooral bezig als regisseur, vertaler en schrijver. Hij regisseert onder meer de theaterversie van *Cohen yn it Frysk* en maakt voor Tryater diverse vertalingen, zoals die van *Grûn* in 2015.

In 2013 schrijft hij voor de Stichting Pier 21 het toneelstuk *De emigrant* en het afgelopen jaar speelt Tryater het door hem geschreven *Thuisfront*

Toneelwerk

Thuisfront - 2014

De emigrant - 2013

It hûs moat leech - 2007

Baardelân - 2002

De beweger, De ûnderwizeres, De toanienspiler - 2001

Sêne yn Hertejacht - 1997

Vertalingen/bewerkingen:

De wierheid fan Wylgeragea - 2016

Grûn - 2016

Brekber - 2015

It famke en de twifeler - 2016

Omke Wanja - 2013

MOOF - 2010

Alvestêdetocht - 2009

Brân! Brân! - 2008

Polaroid - 2007

It eksperimint fan de hear Borgers - 2006

Lytse fûgel - 2005

Pak 'm Stanzi - 1998

Twa - 1997

Winkeldochters - 1994

Wize Hâns - 1988

De feint fan twa masters - 1987

Yn 'e hobbels - 1983

De keardels fan it kastleinske - 1981